

Energiecentrum maaseik

Verwarmen en koelen met geothermie

door Rik Koch

intellisol

intelligent energy systems

Intellisol NV

- Opgericht 2008 door Herman Daniels, CEO, en Rik Koch CTO
- 22 personen in vaste dienst
- Engineering en installatie

Intellisol NV

Assortiment

Warmte altijd al primaire behoefte geweest

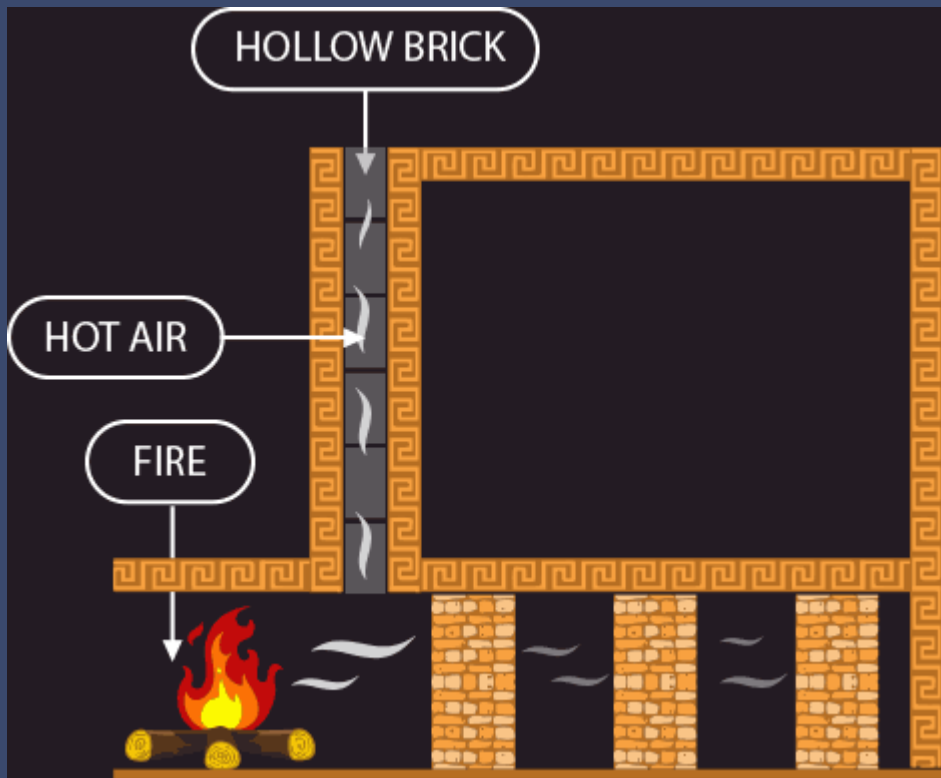

Vuurplaats in huis

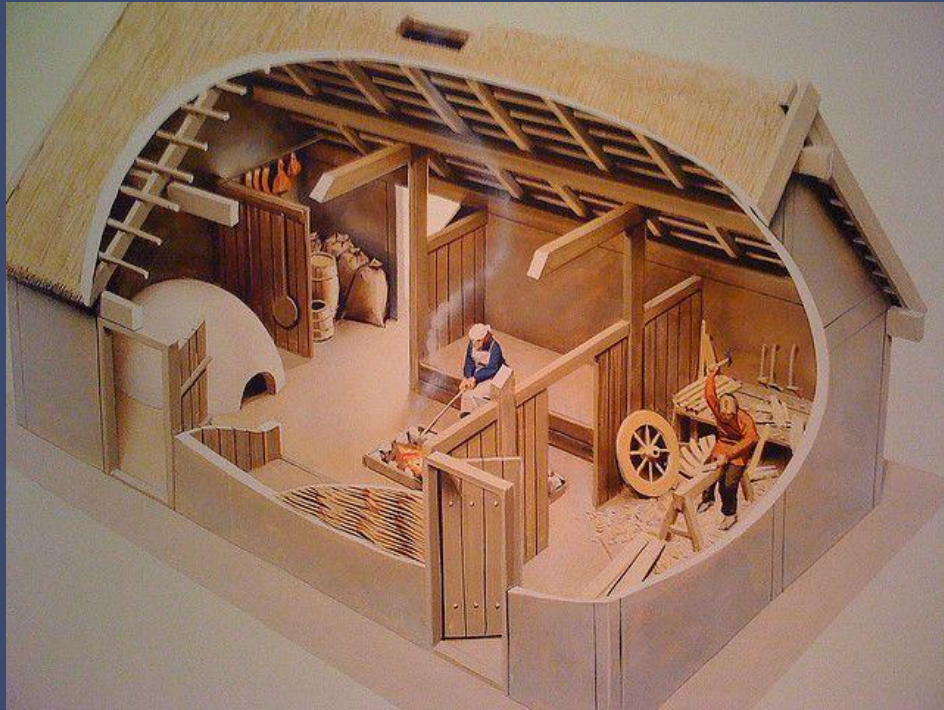

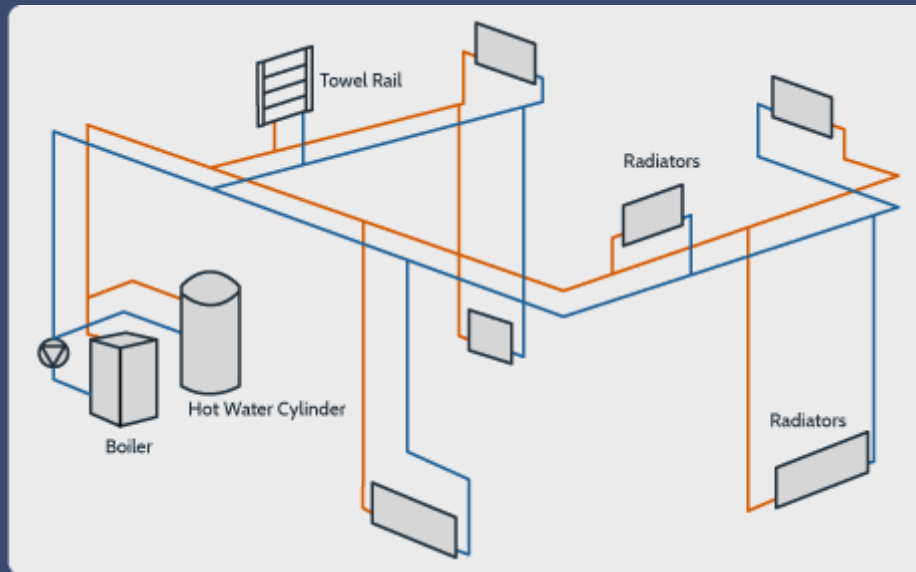
Verwarming in oude romeinse tijd

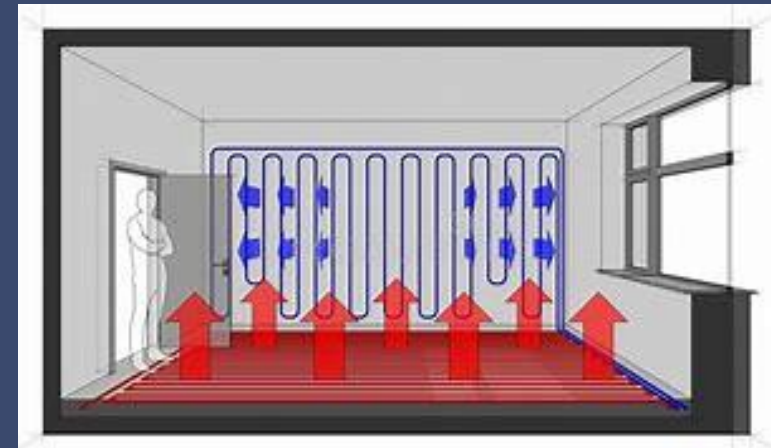
Middeleeuwse westerse verwarmings techniek

Warmte afgifte systeem

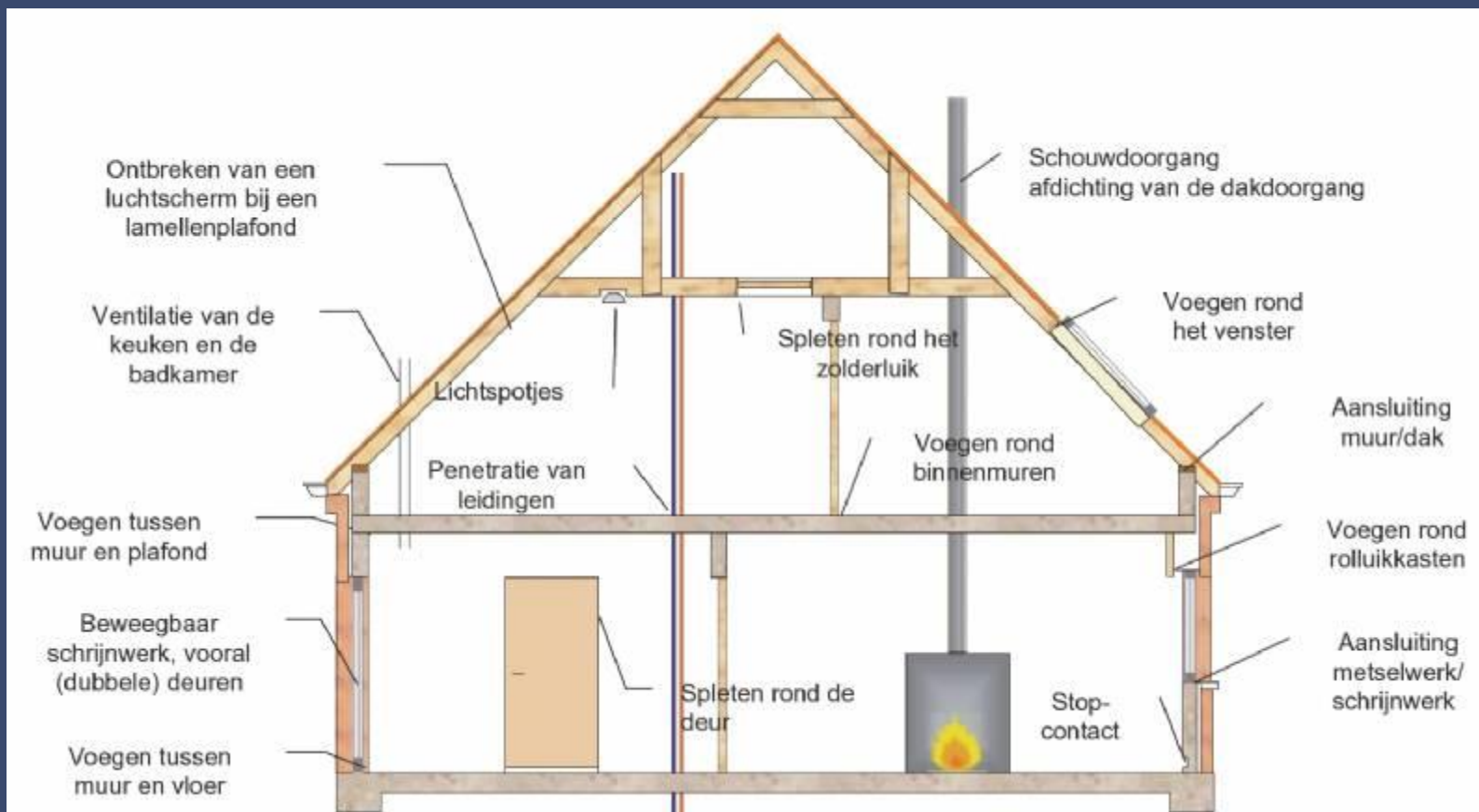
Radiator systeem

Vloer (en wand) verwarming

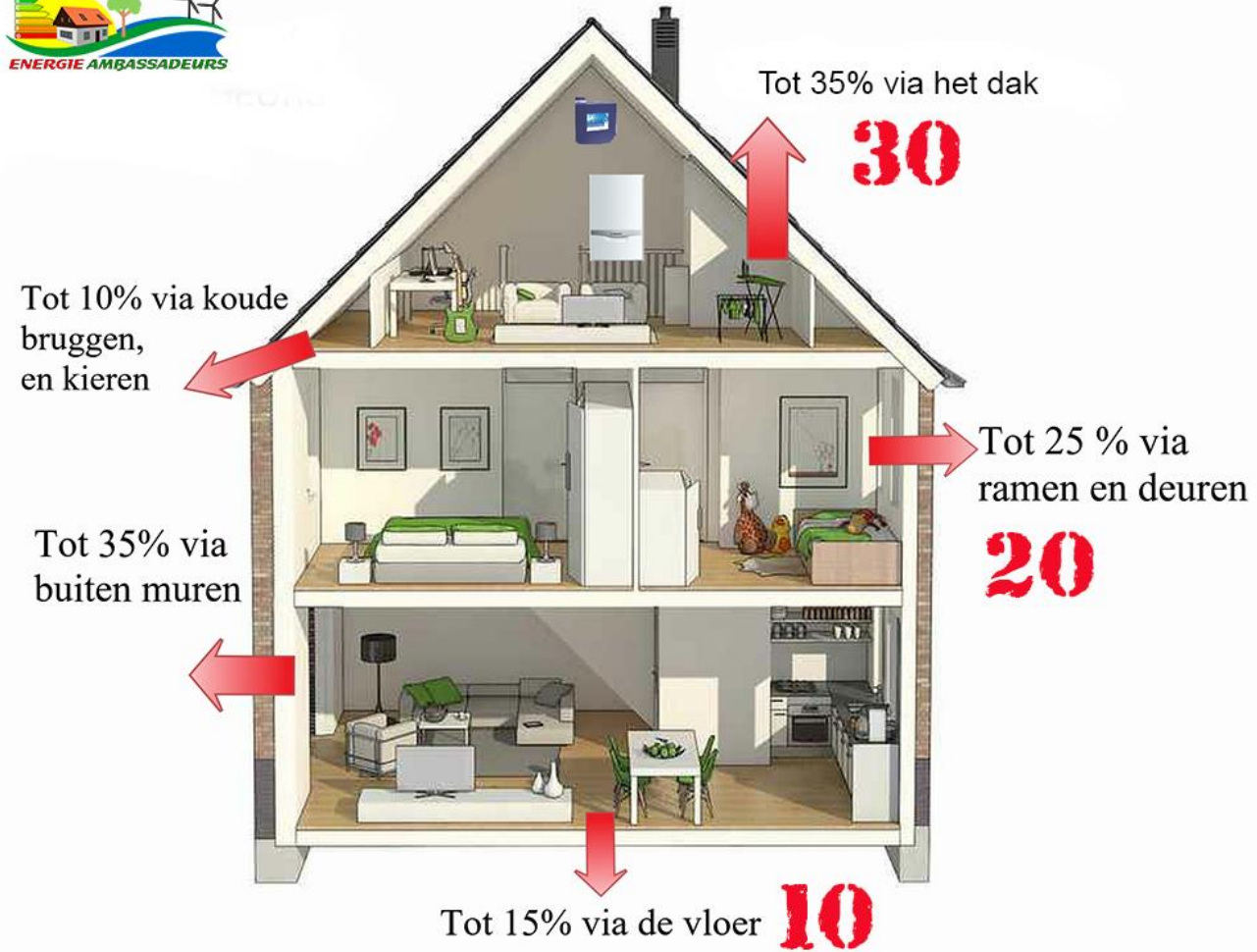
luchtdichtheid

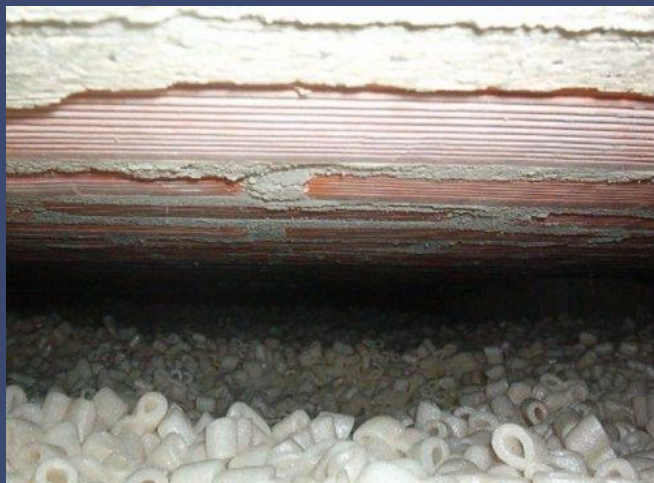
Warmteverliezen bij een niet geïsoleerde 'doorsnee woning'

STUNA

isolatie

isolatie

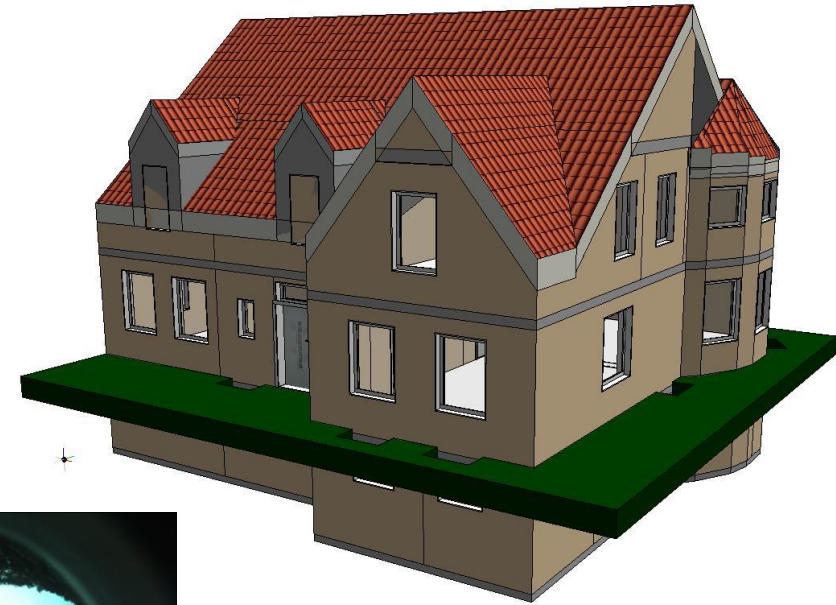

Koude bruggen en ventilatie

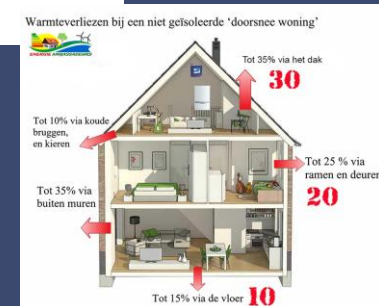
Aanpak Hernieuwbare technieken

- Elektriciteit
- Warmte
- Koude
- Ventilatie
- EPB, bouwschil isolatie

Warmteverliezen & winsten

- Model maken van de bouw
- Binnen temperaturen opgeven per ruimte
- Omgevingstemperatuur -9°C
- Warmteverliezen berekenen
- Koellast berekenen

- Bij nieuwbouw → selectie Wp, koeling ventilatie en afgifte systeem

- Bij renovatie → uitleg thermisch gedrag van het gebouw

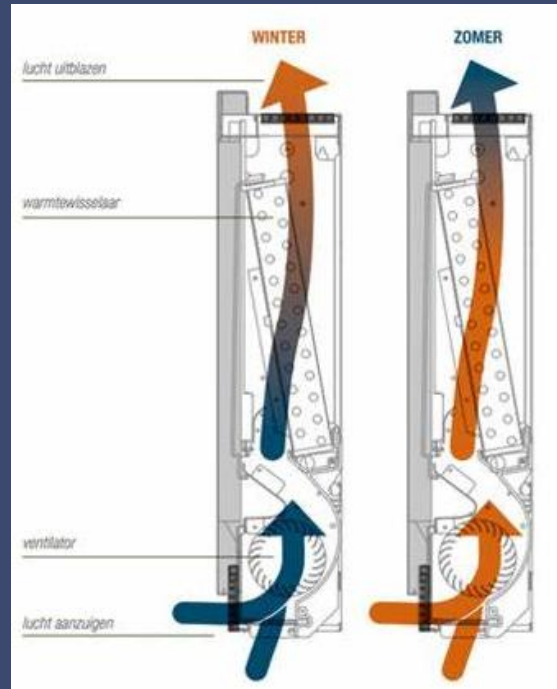
Warmteverlies per ruimte

Ruimte nr. Ruimte naam	Φ_{ext}	Φ_{int}	$\Phi_{\text{C,ext}}$	$\Phi_{\text{V,ext}}$	$\Phi_{\text{V,int}}$	Φ_{L}	Φ_{RH}	$\Phi_{\text{L,ext}}$
woonkamer 001 23,0 m ² 58,0 m ³ 116,0 W/m ²	21 °C	2.436	2.400	298	179			2.704
living 002 30,0 m ² 76,0 m ³ 93,0 W/m ²	21 °C	2.427	2.427	387	232			2.814
salon 003 12,0 m ² 31,0 m ³ 164,0 W/m ²	21 °C	1.849	1.846	156	94			2.005
Kaaitoe 005 20,0 m ² 50,0 m ³ 87,0 W/m ²	21 °C	1.417	1.228	518	92			1.738
wc 006 1,0 m ² 3,0 m ³ 44,0 W/m ²	21 °C	40	40	16				56
gang 007 2,0 m ² 6,0 m ³ 40,0 W/m ²	21 °C	83	83	29				111
hall 008 7,0 m ² 17,0 m ³ 136,0 W/m ²	21 °C	840	840	87	31			927
Verdieping 2 Begane grond - niveau 1 95,3 m ² 240,4 m ³		9.088		1.483	628			
Slaapkamer 2 001 10,0 m ² 10,0 m ³ 56,0 W/m ²	21 °C	889	889	93	56			982
dressingrom 002 10,0 m ² 25,0 m ³ 68,0 W/m ²	21 °C	560	560	128	77			688
bureau 003 12,0 m ² 27,0 m ³ 94,0 W/m ²	21 °C	1.012	1.012	140	84			1.052
Slaapkamer 3 004 10,0 m ² 47,0 m ³ 93,0 W/m ²	21 °C	1.997	1.488	237	142			1.728
Badkamer 005 10,0 m ² 24,0 m ³ 146,0 W/m ²	24 °C	787	1.280	136	49			1.415
wc verdieping 006 2,0 m ² 4,0 m ³ -7,0 W/m ²	21 °C	41	-33	21				-12
overloop 007 14,0 m ² 31,0 m ³ 65,0 W/m ²	21 °C	786	796	158	96			913
gang 008 3,0 m ² 7,0 m ³ 30,0 W/m ²	21 °C	72	50	38				88
Slaapkamer 1 009 23,0 m ² 14,0 m ³ 68,0 W/m ²	21 °C	1.576	1.522	72	43			1.594

Verdieping / Gebied / Ruimte:		02.001.003	Omschrijving: salon												
Binnentemperatuur	Φ_{int}	21 °C	Infiltratie												
Minimale luchtverversing	Φ_{min}	0,50 1/h	Luchtdichtheid	n_{50} 3,00 1/h											
Afmetingen			Factor afschermingsklasse	ϵ 0,05 -											
Ruimte breedte	bR	3,50 m	Hoogte boven grond	h 1,25 m											
Ruimte lengte	lR	3,50 m	Hoogte correctiefactor	z 1,00 -											
Ruimte oppervlakte	AR	12,25 m ²	Mechanische ventilatie												
Ventilatiehoogte	hG	2,75 m	Toevoer ventilatiedebiet	V_{ext} m ³ /h											
Plafond dikte	d	0,25 m	-Temperatuur	θ_{ext} °C											
Ruimte hoogte	hR	2,50 m	-Correctiefactor	f_{ext} -											
Ruimtevolume	VR	30,63 m ³	Afvoer lichtdebiet	V_{ext} m ³ /h											
Grond			Oventroming aangrenzende ruimte	$V_{\text{ext}}(\text{H})$ m ³ /h											
Diepte onder de grond	z	0,00 m	-Temperatuur	$\theta_{\text{ext}}(\text{H})$ °C											
Perimeter	P	0,00 m	-Correctiefactor	$f_{\text{ext}}(\text{H})$ -											
B-waard ☒ Per ruimte	B'	0,00 m	Mechanische infiltratie van buiten	$V_{\text{ext}}(\text{L})$ m ³ /h											
Navigator	Component	Aantal	Breedte	Lengte / Hoogte	Bruto oppervlakte	Afvoer oppervlakte	Netto oppervlakte	Verbinding	Aangrenzende temperatuur	Correctiefactor	U-waarde	Correctie factor hoedeblijven	Gezerrigende U-waarde	Warmteverlies coefficient	Transmissie warmteverlies
		n	b m	l/h m	A _{bruto} m ²	A _{vermeer} m ²	A _{netto} m ²	s/u g/21	θ_{ext} °C	f_{ext}	U W/(m ² K)	ΔU_{H} W/(m ² K)	U _{corr} W/(m ² K)	H _T WK	Φ_{T} W
N	AW01	1	3,55	2,75	10,65	3,30	7,35	•			0,250	0,10	0,250	7,21	216
	ST0100	1	1,10	1,50	1,65		1,65	•			2,500	0,10	2,600	4,29	129
	ST0100	1	1,10	1,50	1,65		1,65	•			2,500	0,10	2,600	4,29	129
W	HW01	1	2,55	2,75	7,04		7,04	u	0,07		3,000	0,10	3,100	1,62	49
E	HW01	1	2,55	2,75	7,04		7,04	u	0,10		3,000	0,10	3,100	2,48	74
D	AW01	1	3,55	2,75	10,65	1,65	9,01	•			0,250	0,10	0,250	8,53	265
	ST0100	1	1,10	1,50	1,65		1,65	•			2,500	0,10	2,600	4,29	129
H	PT0100	1			15,02			u	0,30		6,250	0,10	6,350	28,65	859
Transmissie warmteverlies		H_T / Φ_{T}				61,63		1.849							
Lichtdebiet (min.)		V_{ext}				15,31 m ³ /h		156							
Natuurlijke ventilatie		V_{ext}				9,19 m ³ /h		94							
Mechanische ventilatie		$V_{\text{ext}} + f_{\text{ext}} \cdot V_{\text{ext}}$				m ³ /h									
Mechanische en natuurlijke ventilatie		$V_{\text{ext}}(\text{L}) + V_{\text{ext}}(\text{H}) + f_{\text{ext}}(\text{H}) \cdot V_{\text{ext}}(\text{H})$				m ³ /h									
Thermisch efficiënt lichtdebiet		V_{ext}				15,31 m³/h									
Ventilatie warmteverlies		H_V / Φ_{V}						156							
Norm warmteverlies		Φ_{L}		163,7 W/m ²		65,6 W/m ²		2.006							
Additionalie opwarmteslag		Φ_{ext}		600		0 W/m ²		0							
Totaal warmteverlies		$\Phi_{\text{L,tot}}$						2.006							

Convector

Vloerverwarming frezen bij renovatie

Warmtepomp (verplaatst warmte, maakt ze niet!)

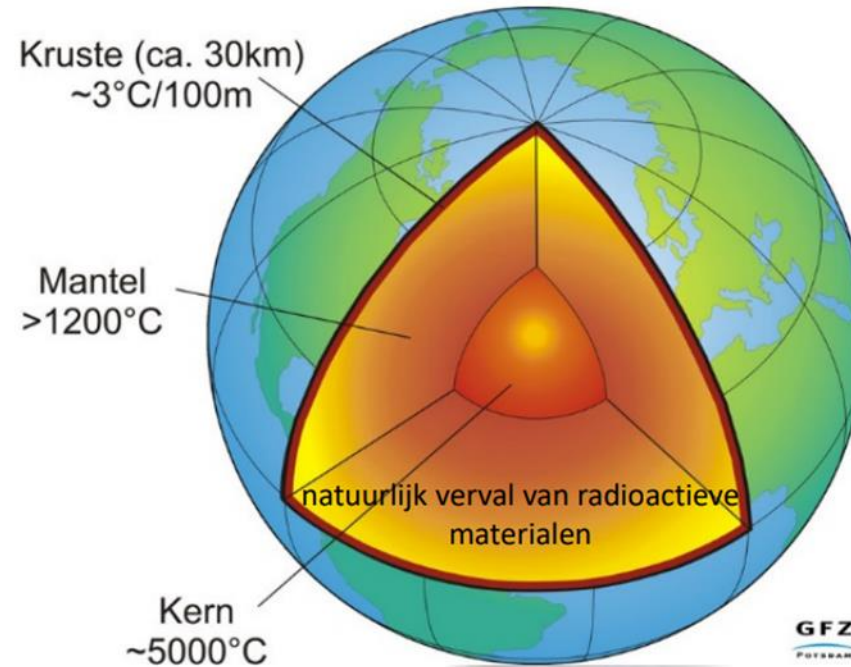
Wp in de praktijk

Geothermie

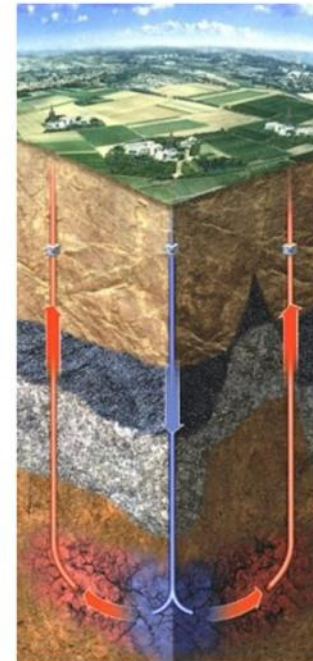
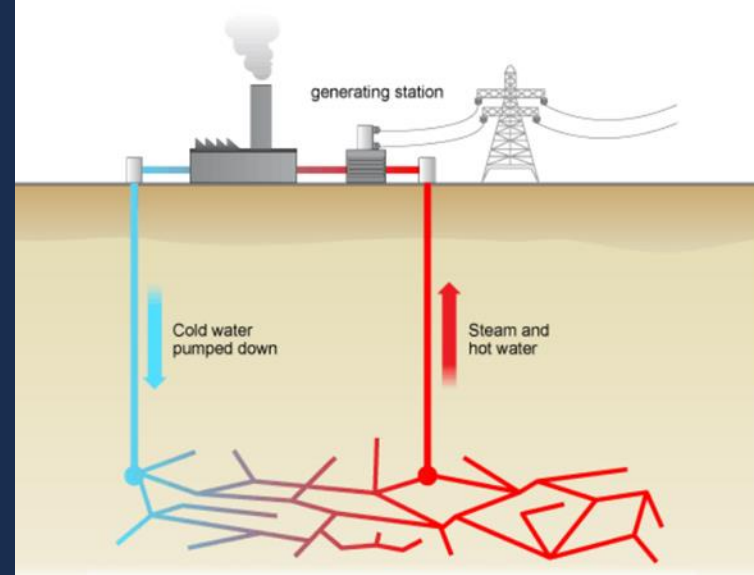

99% van de aarde is warmer dan 1,000°C
99% van de rest is warmer dan 100°C

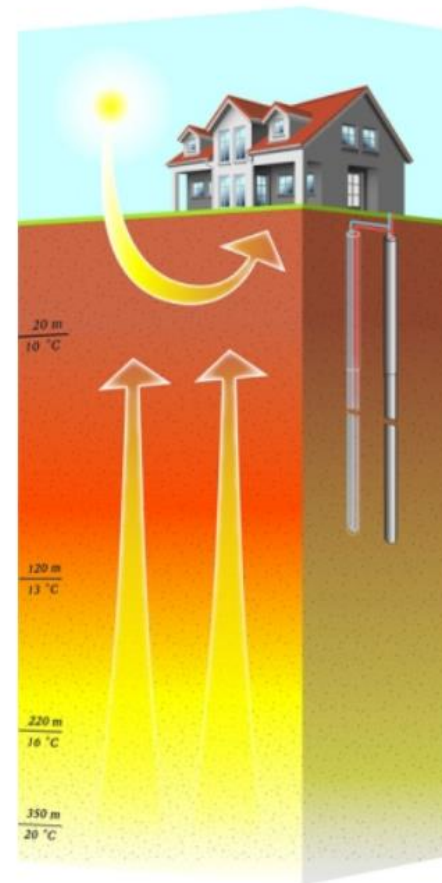
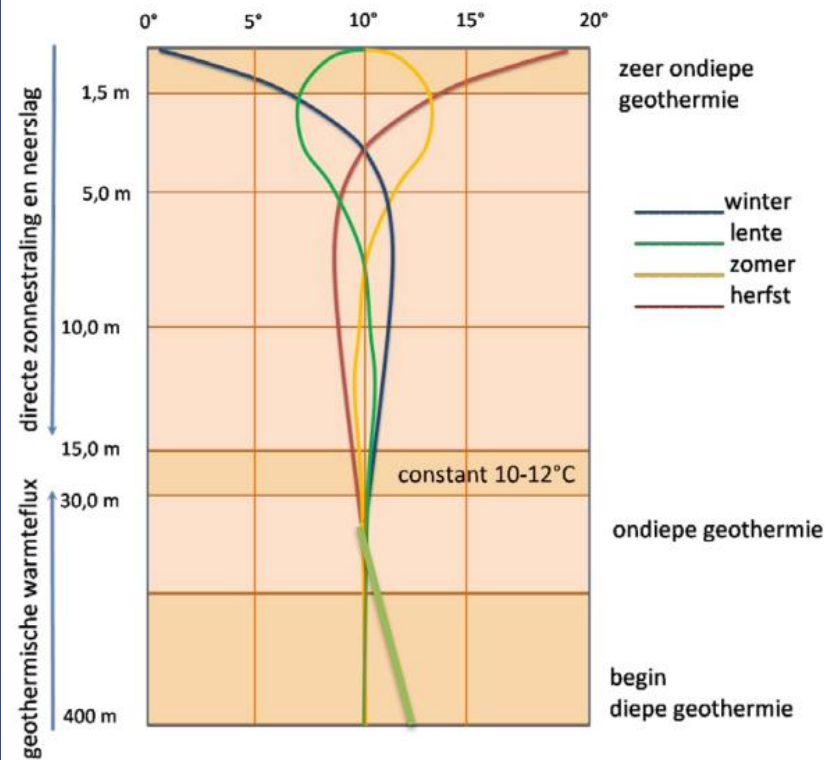

Diepe geothermie

- $T > 200\text{ }^{\circ}\text{C}$ → Elektriciteitsproductie
- $T < 100\text{ }^{\circ}\text{C}$ → collectieve verwarming

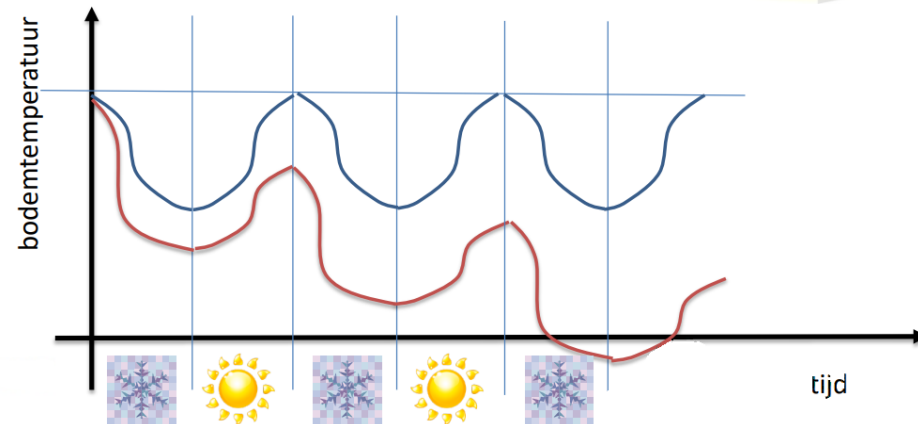
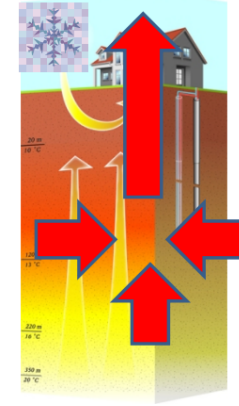

Ondiepe geothermie

- Aarde als bron

- Om warmte te onttrekken in winter
→ rekenen op natuurlijk regeneratie
buiten stookseizoen

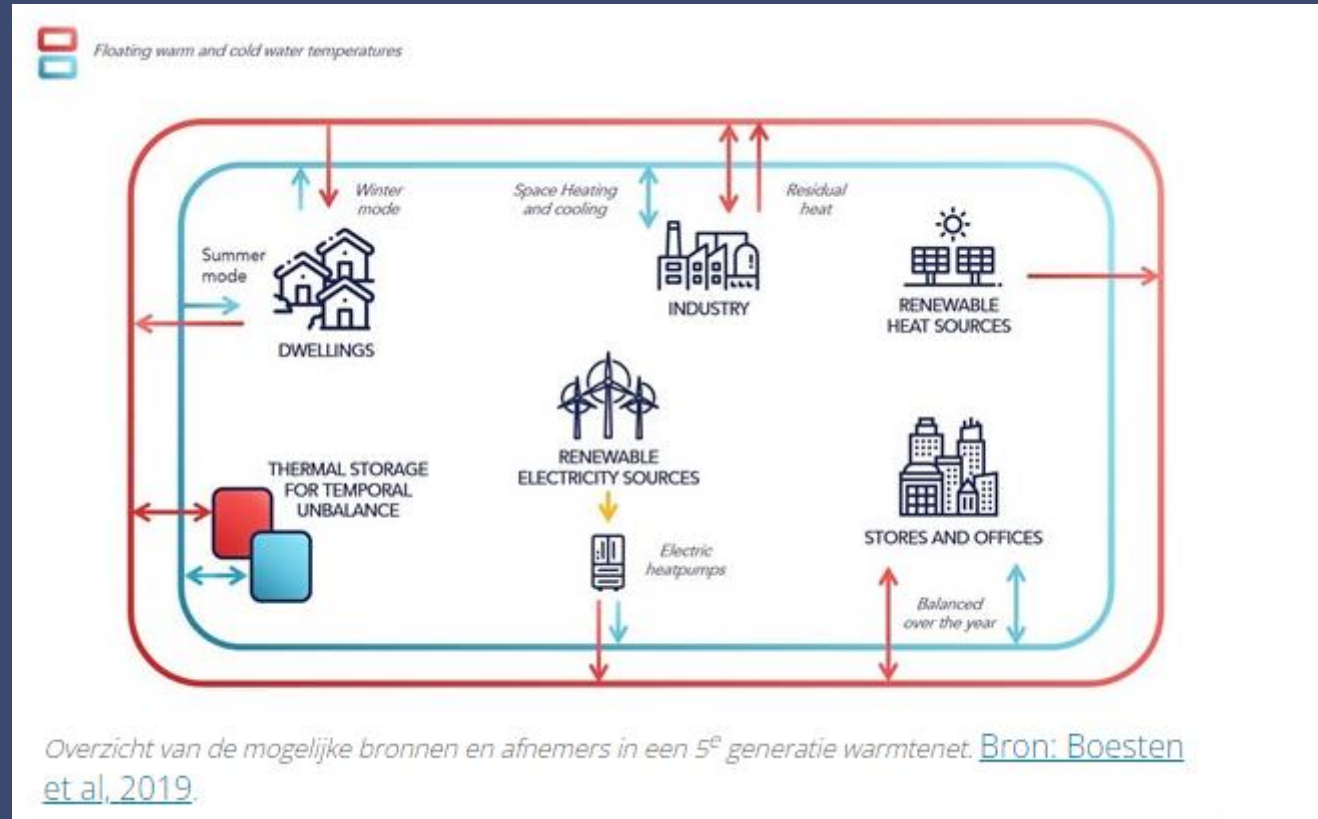
Warmtenetten op lage temperatuur

Warmtenetten (lund et al 2014)

- Waar komt 5e generatie warmtenetten vandaan?
  - 1e en 2e generatie stoom netten of hogedruk warmwater netten 100-200°C
  - 3e generatie max 100°C, industriële restwarmte
  - 4e generatie 30-75°C hernieuwbare bronnen, lage temperatuur restwarmte
  - 5e generatie productie en gebruik decentraal in het net

5e generatie warmtenetten

Expertisecentrumwarmte.nl

Gebouw (5e gen warmtenet)

- Warmte en koude systeem meeste efficiënt als de woning met een lage temperatuur verwarmd kan worden
- Hoge efficiëntie warmtepompen
- Aansluiting gebouw
  - Op een Z(LT) net met warme en koude leiding
  - Op een MT of LT sectornet, gevoed door een collectieve warmtepomp

Voorwaarden Gebouw 5e warmtenet

- Bij Z(LT) eigen wp nodig en boiler vat sanitair
- Afgifte systeem lage temperatuurverwarming (vlv, wand, convectoren)
- Boosterwarmtepomp
- Koeling passief

Sector gebouw(en)

- Collectieve warmtepomp en WKO
- LT of MT
- Energie uitwisseling mogelijk, (invoeding)
- Binnen een sector onderling uitwisselen, beperking energieverbruik
  - Voeding voor wp
  - Terug levering aan clusternet
  - Opslag in WKO installatie

Mijn zorgen over de markt mbt energietransitie

- Markt wil verduurzamen, veel ruimte voor cowboys
- Reguliere installatiesector moeten innoveren
- Controle op bedrijven en marketing
  - Sociale media, schrijvende pers, oneliner maatschappij
  - Toetsing van commerciële uitspraken aanbieders (zoals de rekenkamer voor de 2^e kamer is, of een constructeur voor de architect)
  - Toetsing van installaties, keuringen doen door onafhankelijk orgaan
  - Focus van verwarming naar binnenklimaat
- Taak voor Universiteiten, hogescholen en niet commerciële instellingen om naar de markt te stappen en ondersteuning te bieden.

intellisol

intelligent energy systems

Conservation of Energy

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{Rate of increase} \\ \text{of kinetic} \\ \text{and internal} \\ \text{energy} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{net rate of kinetic} \\ \text{and internal} \\ \text{energy addition} \\ \text{by convective} \\ \text{transport} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{net rate of heat} \\ \text{addition by} \\ \text{molecular transport} \\ \text{(conduction)} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{rate of work} \\ \text{done on system} \\ \text{by molecular mechanisms} \\ \text{i; e; , by stress} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{rate of work} \\ \text{done on system} \\ \text{by external forces} \\ \text{e.g. by gravity} \end{array} \right\}$$

$$\frac{\partial}{\partial t} \rho U = -(\nabla \cdot \rho U \mathbf{v}) - (\nabla \cdot \mathbf{q}) - p(\nabla \cdot \mathbf{v}) - (\boldsymbol{\tau} : \nabla \mathbf{v})$$

WZS 42 K3

WZS 42(H)(K)3M

Vermogenscurves

